

Handläggare
Runa Krehla

Datum
2018-10-25
Rev 2018-11-16

Diarienummer
KTN-2017-0410

Kulturnämnden

Delrapport - utredning om totalrenovering av fastigheten Dragarbrunn 3:1

Förslag till beslut

Kulturnämnden föreslås besluta

att ta emot delrapporten,

att uppdra åt kulturförvaltningen att tillsammans med stadsbyggnadsförvaltningens fastighetsavdelning och fastighetsägaren kostnadsberäkna en totalrenovering av fastigheten Dragarbrunn 3:1,

att uppdra åt kulturförvaltningen att fortsätta föra en kontinuerlig dialog med föreningen Ungdomens Hus om föreningens behov av lokaler,

att uppdra åt kulturförvaltningen att ta fram ett förslag till hur ytorna i fastigheten kan användas och samnyttjas, samt

att uppdra åt kulturförvaltningen att snarast återkomma till nämnden för förnyat beslut.

Sammanfattning

I fastigheten på Svartbäcksgatan 32, Dragarbrunn 3:1, har föreningen Ungdomens Hus, med stöd från kommunen, bedrivit verksamhet i drygt 30 år. Huset byggdes dock som en samlingslokal redan 1902. Sedan en tid tillbaka har det kommunala fastighetsbolaget aviserat att fastigheten måste totalrenoveras vilket har aktualiserat frågan om var och hur den verksamhet för ungdomskultur kulturnämnden finansierar ska organiseras och lokaliseras. Som underlag för att kunna ta ställning till framtiden för fastigheten Svartbäcksgatan 32 och föreningens framtida lokalisering har förvaltningen gjort en sammanställning av historiken kring fastigheten och föreningen Ungdomens Hus bildande, de utredningar som har genomförts, föreningens behov, övriga behov inom kultur- och fritidsområdet och möjliga scenarier, se PM. Fastighetsägaren, det kommunala bolaget, behöver ett svar inom kort för att

kunna planera om de ska gå vidare med en totalrenovering av fastigheten för kulturnämndens ändamål.

Ärendet

I centrala Uppsala finns det idag fyra verksamheter med öppen fritidsverksamhet/ungdomskulturverksamhet som bedrivs med stöd från kulturnämnden. Dessa är föreningen Ungdomens Hus, Café Genomfarten, KFUM Leoparden, samt Kulturhuset Grand. Då fastigheten Dragarbrunn 3:1 där föreningen Ungdomens Hus har verksamhet, står inför en omfattande totalrenovering aktualiseras frågan om var och hur den verksamhet för ungdomskultur kulturnämnden finansierar ska organiseras och lokaliseras. Kulturnämnden gav i oktober 2017 kulturförvaltningen i uppdrag att utreda ungdomskulturverksamheten i centrala Uppsala. Huvudfrågan var om resurser används optimalt idag, eller om kommunen skulle kunna kraftsamla på ett annat sätt i en framtida större ungdomskultursatsning, till exempel i form av ett centralt ungdomskulturhus. Utredningen presenterades för kulturnämnden den 19 mars 2018. Den gav inga entydiga svar utan angav ett antal principer som man ansåg att nämnden behövde ta ställning till. När det gällde frågan om ett centralt kulturhus, jämfört att lägga resurser i fler olika verksamheter, pekade utredarna på att det fanns positiva saker både med en centraliserad lösning och en decentraliserad lösning. Kulturnämnden gav förvaltningen i uppdrag att återkomma med förslag till åtgärder gällande kultur- och fritidsverksamhet för unga i centrala Uppsala utifrån utredningens slutsatser.

Förvaltningen har haft en kontinuerlig dialog med föreningen Ungdomens hus under de senaste åren om behovet av renovering, om hur föreningen vill utvecklas i framtiden och vilken typ av lokaler föreningen då behöver. Vid mötena har ingången varit att få föreningen att tänka verksamhet och framtid, utan att fastna i nuvarande lokal. Det har varit bra dialoger, men föreningens styrelse har varit tydlig med att de vill vara kvar i befintligt hus. Föreningen har genomfört flera demonstrationer, haft öppet hus, och har nyligen lämnat in en namninsamling till kommunen (KTN-2018-0443) med många kommentarer och underskrifter till stöd för att föreningen ska få vara kvar i nuvarande fastighet. Föreningen har även inkommit med en lista på önskemål om framtida lokaler, se PM.

Föreningen Ungdomens hus har sitt ursprung från 1984 då en grupp ungdomar bestämde sig för att engagera sig för att skapa fler aktiviteter för äldre ungdomar i Uppsala. Man önskade sig ett aktivitetshus med bland annat replokaler och café. Aktionsgruppen för ett Ungdomens hus bildades och höll möten, samlade namnunderskrifter och delade ut flygblad. Ursprungligen ville aktionsgruppen ha gamla stadsbiblioteket som lokal, men den ansågs av kommunledningen vara för stor. Istället erbjöds de det gamla arbetarinstitutets hus Fyrishall i kvarteret Lindormen på Svartbäcksgatan 32 (de nuvarande lokalerna). Detta motsatte sig först aktionsgruppen då det inte fanns någon lämplig konsertlokal i byggnaden. Husets läge ansågs dock bra, centralt, och ungdomarna skulle kunna flytta in mer eller mindre omgående. Fastigheten fick till slut en scenlokal och i slutet av maj 1985 drevs beslutet att starta ett Ungdomens hus i de nuvarande lokalerna igenom hos aktionsgruppen. Huset invigdes den 6:e september 1985 med 300–400 besökare. Under det första året höll man filmvisning och konserter en gång i veckan och man höll öppet varje veckodag. Teater, breakdance, fotolabb, systuga samt replokaler ingick även det i verksamheten. Idag bygger verksamheten på

medlemsmöten en gång i månaden, mysigt café och konsertlokal med billigt fika och verksamhetslokaler (ex replokaler, spelrum, ateljé) med verksamhetsgrupper. Den öppna verksamheten i form av cafét är öppen måndag – fredag kl. 14 – 19. Som medlem kan man nyttja hela huset. Verksamheten leds av en dagledare och ett cafébiträde som båda är anställda av styrelsen.

Sedan hösten 2017 bidrar kulturnämnden till ett projekt på Ungdomens hus i samarbete mellan studieförbundet Bilda och Ungdomens Hus, med Bilda som ansvarig utförare. Projektet har beviljats stöd halvårsvis och hösten 2018 har Bilda 190 tkr i stöd för projektets genomförande. Syftet med projektet är att öka och utveckla utbudet av aktiviteter och verksamhet på Ungdomens hus för att möta nya målgrupper och engagera fler unga. Projektet med Bilda liknar projektet Magma som var på Ungdomens Hus 2011, om än med mindre resurser. Målsättningen är att erbjuda olika verksamheter i samråd med föreningen Ungdomens hus. Tänkt verksamhetsområden är inom konst, film, foto, musik och workshops om civilkurage. Aktiviteterna kommer att ske i samverkan med etablerade samarbetsparter inom området ungdom och kultur.

Byggnaden på Svartbäcksgatan 32 uppfördes för Uppsala Arbetarinstitut efter ritningar signerade 1901 av stadsarkitekt Carl Axel Ekholm (1845 – 1932). Byggnaden, som stod färdig 1902, gjordes i två våningar med inrett vindsplan, samt källare. Huset skapades som föreningslokal för Uppsala arbetarinstitut och fick namnet Fyrishall. Syftet med huset var att arbetare skulle ha en alkoholfri samlingslokal där de kunde ta del av föredrag, läsa böcker och äta billigt. Stadens folkbibliotek flyttade in i huset och senare öppnade en arbetsförmedling. På 1970- och 80-talet hade ABF och Club Lindormen verksamhet i huset, fram till att föreningen Ungdomens Hus flyttade in.

Hela fastigheten är mycket sliten både vad det gäller ytskikt samt installationer av el, ventilation, brandskydd, vatten, avlopp samt yttre förutsättningar så som fasad, fönster, grundsättning och dränering. Lokalerna är inte heller tillgänglighetsanpassade. I entrén hänger det stora flagor av färg från väggarna, och förutom cafélokalen, är ytskikten på väggar och golv mycket slitna i hela huset. Miljöförvaltningen slog ned på ytskikten i köket under en inspektion under våren 2018. Dessa problem har dock åtgärdats av fastighetsägaren.

Fastighetsägaren meddelade kulturförvaltningen i juni 2017 att fastigheten måste totalrenoveras i närtid vilket innebär:

- Renovera alla ytskikt
- Renovera alla våtutrymmen samt skapa nya (nya besökstoiletter behövs)
- översyn av el, avlopp och vatten
- renovering/byta av fönster
- renovering av fasad
- renovering och dränering av grunden
- förbättrat brandskydd
- Tillgänglighetsanpassning av lokalerna.

Enligt FFAB är värdet av fastigheten ca 20 miljoner kronor och en eventuell totalrenovering uppskattas till 20 – 30 miljoner kronor och kommer att innebära en betydande hyresökning. En renovering beräknas pågå ett år och under tiden måste all verksamhet i huset evakueras.

I utvärderingen från 2011 så konstaterar man att huset är en arena för direktdemokrati, en plats där man kan engagera sig och på kort tid se frukterna av sitt engagemang och där man skapar något tillsammans med andra. Det finns utrymme för att fatta egna beslut och delegera mindre uppdrag, men även att driva större frågor i grupp. Möjligheten att vara delaktig i en demokratisk process på mikronivå framhålls då som ett av husets främsta värden och värderingar.

Fastigheten Dragarbrunn 3:1 har betydande kulturvärden ur både estetiska, kulturhistoriska, och sociala aspekter. På Svartbäcksgatan är de flesta lokalerna idag tillgängliga för allmänheten i någon form, som butikslokal, restaurang/café eller för ungdomsverksamhet. Det finns dock ett intresse från fastighetsägarna i området att omvandla en del av beståndet till lägenheter. Fastigheten Dragarbrunn 3:1 byggdes som ett föreningshus redan 1902 och kulturnämnden har här möjligheten att fortsätta bevara lokalen för det ändamålet.

Utredarna av kultur- och fritidsverksamhet för unga i Uppsala konstaterade att ungdomarna önskade sig en mysig lokal med själ i. Fastigheten svartbäcksgatan³² har en identitet och själ som går att vidareutveckla. Den är troligtvis inte lika praktisk att ha verksamhet i jämfört med mer moderna lokaler, med stort trapphus, och flera plan och delplan som det är svårt att ha uppsikt över, men det finns en själ, och gått om utrymme att ha verksamhet i. Vid en eventuell renovering bör gamla detaljer från den verksamhet som föreningen bedrivit i huset under mer än 30 år om möjligt bevaras och lyftas fram i ett renoverat hus.

Förvaltningen har velat undersöka frågan om det finns behov av en större ungdomssatsning i centrala Uppsala för målgruppen¹⁶ - 25 år innan beslut fattas om renovering av Dragarbrunn 3:1. Nämnden gav förvaltningen i uppdrag att göra en utredning. Utredarnas svar var inte enhälligt för något enskilt alternativ och de lyfter att det finns många fördelar med flera separata verksamheter som idag. En fördel med ett större samlat hus kan dock vara att de blir ett mer allmänt hus som känns välkomnande för alla, och att man inte känner att man måste tillhöra en specifik grupp för att delta. En större satsning skulle säkerligen möjliggöra mer professionella förutsättningar för att bedriva kultur- och fritidsändamål i form av ändamålsenliga och moderna lokaler och tillgång till pedagoger. Det är dock för tidigt att säga något om eventuella framtida satsningar och det kan hända att en nyrenoverad fastighet på Svartbäcksgatan 32 inte motsätter framtida satsning, utan att de då kan komplettera varandra. Beslutet om eventuell renovering av fastigheten Dragarbrunn 3:1 måste fattas inom kort.

Behovet av kultur och fritidslokaler är stort i centrala Uppsala. Många efterfrågar exempelvis fler dans- och teaterlokaler. Vid en eventuell renovering bör förvaltningen se över hur man kan samutnyttja lokalerna på ett effektivt sätt, där en del av ytorna kan tillgängliggöras för fler och där kulturförvaltningen har rådighet. Merparten av fastigheten bör dock upplåtas åt föreningen Ungdomens Hus. Slutligen vilar det idag ett stort ansvar på föreningen för att

drifta huset. De har exempelvis ansvar för att genomföra systematiskt brandskyddsarbete, SBA. Man är även arbetsgivare med allt vad det innebär. Förvaltningen föreslår att man, utan att ta bort hela ansvaret och den lärande aspekten för de som engagerar sig i styrelsen, i dialog med föreningen ser vad man kan avlasta dem med, exempelvis i det samarbete som redan finns upprättat med studieförbundet Bilda.

Stadsbyggnadsförvaltningens fastighetsavdelning är den som hyr in fastigheten Dragarbrunn 3:1 från fastighetsägaren FFAB och som i sin tur hyr ut den åt kulturnämnden. Det är stadsbyggnadsförvaltningens fastighetsavdelning som bevakar kulturnämndens intressen gentemot fastighetsägaren, och som tillsammans med fastighetsägaren tillser att det finns evakueringslokaler för verksamheten under en eventuell renovering. Genom kulturnämndens lokalförsörjningsplan (beslut på kulturnämnden i november 2018) som är framtagen i samarbete mellan kulturförvaltningen och fastighetsavdelningen, och som därefter ska uppdateras regelbundet, kan nämnden lyfta behov av nya lokaler men även behov av renovering av lokaler. Fastigheten på Svartbäcksgatan 32 är medtagen som ett objekt som eventuellt ska totalrenoveras. För att kunna fatta beslut om en totalrenovering, och den hyra som den kommer att generera, måste dock frågan utredas vidare. Det behöver tas fram ett funktionsprogram för fastigheten som beskriver hur den ska användas och vilken typ av verksamhetslokaler som ska vara där. Med funktionsprogrammet som underlag kan sedan fastighetsavdelningen uppskatta en kostnad för renoveringen, och påbörja diskussioner med fastighetsägaren.

Ekonomiska konsekvensanalyser

Föreningen har idag ett verksamhetsstöd för barns och ungas fria tid om 733 tkr/år och kulturnämnden står även för hyran om 983 tkr/år. Som nämndes tidigare är det uppskattade värdet av fastigheten cirka 20 miljoner kronor och en renovering beräknas gå på 20–30 miljoner kronor och kommer att innebära en betydande hyresökning. Fastighetsägaren vill ha ett längre hyreskontrakt på 7–10 år. Den nya hyran skulle kräva ett tillskott i budget år 2021. För fortsatt samverkan med Bilda behövs 400 - 500 tkr/år i föreningsstöd (har rymts inom barns och ungas fria tid 2018). Vaktmästartjänst för hjälp med SBA och praktiska göromål på 10 % skulle innebära behov av en utökad budget om 45 tkr/år. Om lokalerna samnyttjas med flera verksamheter kan det antingen generera en hyresintäkt eller ett ökat mervärde i form av ännu mer verksamhet i huset, detta återstår dock att utreda. Förvaltningen vill ha ett uppdrag att utreda detaljerna för en renovering med funktionsprogram och kostnader tillsammans med stadsbyggnadsförvaltningen och fastighetsägaren, samt i samarbete med föreningen Ungdomens Hus.

Kulturförvaltningen

Sten Bernhardsson
Direktör, chef för kulturförvaltningen

Bilaga Delrapport om Föreningen Ungdomens Hus och fastigheten Svartbäcksgatan 32

Föreningen Ungdomens Hus och fastigheten Dragarbrunn 3:1

2018-11-16 ver 1.4

Innehållsförteckning

Inledning.....	3
Bakgrund	3
Dialog med föreningen Ungdomens Hus	3
Historik.....	4
Fastigheten Dragarbrunn 3:1	4
Från Aktionsgrupp till föreningen Ungdomens Hus	5
Verksamheten föreningen Ungdomens Hus idag	6
Verksamhet.....	6
Föreningens ekonomi	8
Diskussion om roller och ansvar	8
Kommunens stöd.....	9
Projekt med Bilda.....	9
Fastigheten Dragarbrunn 3:1 idag	10
Renoveringsbehov	10
Fastighetens kulturvärden.....	11
Utredningar av verksamheten.....	11
Utvärdering av verksamheten föreningen Ungdomens Hus 2011	11
Utredning av kultur- och fritidsverksamhet för unga i Uppsala 2018	12
Föreningen Ungdomens Hus önskemål.....	14
Lista med behov som är viktiga för föreningen oavsett framtida lokaler (juni 2018).....	14
Diskussion	15
Verksamhet för unga vuxna	15
Behov av lokaler för kultur och fritid i centrala Uppsala	16
Utredarnas perspektiv.....	16
En social funktion och ett stärkt kulturutövande.....	16
En verksamhet som når ut till alla ungdomar.....	16
En attraktiv verksamhet med tydlig idé och delaktighet	16
Ändamålsenliga och effektivt utnyttjade lokaler.....	16
Transparent och rättvis finansiering och styrning	17
Ta ett helhetsgrepp kring verksamheten.....	17
Ungdomens Hus 2.0 och samarbete med Bilda eller andra.....	17
Processen inför en eventuell renovering.....	17
Evakuering	18
Sammanfattande diskussion	18

Inledning

Bakgrund

I centrala Uppsala finns det idag fyra verksamheter med öppen fritidsverksamhet/ungdomskulturverksamhet som bedrivs med stöd från kulturnämnden. Dessa är föreningen Ungdomens Hus, Café Genomfarten, KFUM Leoparden, samt Kulturhuset Grand. Då fastigheten Dragarbrunn 3:1, på Svartbäcksgatan 32 där föreningen Ungdomens Hus har verksamhet, står inför en omfattande totalrenovering aktualiseras frågan om var och hur den verksamhet för ungdomskultur kulturnämnden finansierar ska organiseras och lokaliseras. Fastighetsägaren, det kommunala bolaget, behöver ett svar inom kort för att kunna planera om de ska gå vidare med en totalrenovering av fastigheten för kulturnämndens ändamål.

Kulturnämnden gav i oktober 2017 kulturförvaltningen i uppdrag att utreda ungdomskulturverksamheten i centrala Uppsala. Huvudfrågan var om resurser används optimalt idag, eller om kommunen skulle kunna kraftsamla på ett annat sätt i en framtida större ungdomskultursatsning, till exempel i form av ett centralt ungdomskulturhus. Utredningen presenterades för kulturnämnden den 19 mars 2018. Den gav inga entydiga svar utan angav ett antal principer som man ansåg att nämnden behövde ta ställning till, mer om det nedan. När det gällde frågan om ett centralt kulturhus, jämfört att lägga resurser i fler olika verksamheter, pekade utredarna på att det fanns positiva saker både med en centraliserad lösning och en decentraliserad lösning och att det var de stora principfrågorna som behövde lyftas först. Kulturnämnden gav förvaltningen i uppdrag att återkomma med förslag till åtgärder gällande kultur- och fritidsverksamhet för unga i centrala Uppsala utifrån utredningens slutsatser.

Dialog med föreningen Ungdomens Hus

Förvaltningen har haft en kontinuerlig dialog med föreningen Ungdomens hus under de senaste åren om behovet av renovering, om hur föreningen vill utvecklas i framtiden och vilken typ av lokaler föreningen då behöver.

Sedan februari 2016 har nuvarande ansvarig tjänsteman tillsammans med förvaltare från Uppsala Kommun Förvaltningsfastigheter AB (FFAB) haft möten med föreningen om huset, om åtgärder som behöver ske på kort sikt och om framtida renoveringar. Under oktober och december 2016 var det även möten där ordförande för kulturnämnden, kommunens dåvarande fastighetschef liksom VD och ordförande i FFAB deltog. I det läget var det fortfarande oklart om man skulle kunna göra mindre renoveringar eller om huset behövde totalrenoveras. Vid mötena försökte kommunen och bolaget att få föreningen att tänka verksamhet och framtid, utan att fastna i nuvarande lokal. Det var bra dialoger, men föreningens styrelse var tydlig med att de vill vara kvar i befintligt hus.

I juni 2017 fick kommunen slutgiltigt besked om att huset måste totalrenoveras. Och under hösten 2017 och våren 2018 har förvaltningen utrett frågan, där en extern utredning har varit en del (som nämndes i inledningen ovan). Förvaltningens kontaktperson för föreningen Ungdomens Hus har tillsammans med nämndens ordförande därefter haft ett flertal möten med representanter för styrelsen Ungdomens Hus. Konstellationen har träffats tre gånger under våren 2018. Inom förvaltningen har man haft samtal mellan strateger och avdelningschefer. Samtal har också genomförts med fastighetsägaren och inhyraren, fastighetsavdelningen på stadsbyggnadsförvaltningen.

Föreningen Ungdomens hus har genomfört flera demonstrationer, haft öppet hus, och har nyligen lämnat in en namninsamling till kommunen (KTN-2018-0443) med många kommentarer och underskrifter till stöd för att föreningen ska få vara kvar i nuvarande fastighet.

Som underlag för att kunna ta ställning till framtiden för fastigheten Dragarbrunn 3:1 och föreningens lokalisering görs nedan en sammanställning av historiken kring fastigheten och föreningen Ungdomens Hus bildande, de utredningar som har genomförts, föreningens behov, övriga behov inom kultur- och fritidsområdet och möjliga scenarier.

Historik

Fastigheten Dragarbrunn 3:1

Byggnaden uppfördes för Uppsala Arbetarinstitut efter ritningar signerade 1901 av stadsarkitekt Carl Axel Ekholm (1845 – 1932). Byggnaden, som stod färdig 1902, gjordes i två våningar med inrett vindsplan, samt källare. Huset skapades som föreningslokal för Uppsala arbetarinstitut och fick namnet Fyrishall.¹ Syftet med huset var att arbetare skulle ha en alkoholfri samlingslokal där de kunde ta del av föredrag, läsa böcker och äta billigt.

*Fyrishall, Uppsala Arbetarinstituts lokal, korsningen Svartbäcksgatan - Skolgatan, Uppsala omkring 1909
Foto: Osti, Henri/Upplandsmuséet*

Fastigheten genomgick en första ombyggnad 1914 då bland annat byggnadsstilen ändrades något och tornet mot Haglunds bro togs bort och ersattes med ett nytt torn mot korsningen Skolgatan/Svartbäcksgatan.

¹ Besiktningsprotokoll, Upplandsmuséet, 2012-01-13

*Föreläsningssal på våning två mot Skolgatan (delvis nuvarande skaterum)
Foto: Foto: Osti, Henri/Upplandsmuséet*

Huset byggdes som nämndes ovan för folkbildning med bibliotek, föreläsningssal och läsrum. Fyrishall kom också att innehålla ett kök med billig mat.² Stadens folkbibliotek flyttade in i huset och senare öppnade en arbetsförmedling. På 1970- och 80-talet hade ABF och Club Lindormen verksamhet i huset, fram till att föreningen Ungdomens Hus flyttade in.

Huset genomgår mindre renoveringar i samband med att föreningen Ungdomens Hus flyttar in 1985 och 1986 och år 2000 renoveras den stora salen på bottenvåningen med nytt golv samt ny scen.³

Från Aktionsgrupp till föreningen Ungdomens Hus⁴

1984 bestämde sig en grupp ungdomar att engagera sig för att skapa fler aktiviteter för äldre ungdomar i Uppsala. Man önskade sig ett aktivitetshus med bland annat replokaler och café. Aktionsgruppen för ett Ungdomens hus bildades och höll möten, samlade namnunderskrifter och delade ut flygblad. Under uppstarten samlades ca 8000 namnunderskrifter in. Man arrangerade 5 offentliga möten för ungdomar och 3 föräldramöten. Två konserter anordnades samt tre demonstrationer. Aktionsgruppen hade även informationsmöten på skolor och god kontakt med massmedia. Man kontaktade ett antal föreningar, politiska föreningar och myndigheter i Uppsala, samt liknande verksamheter i andra städer.

I slutet av 1984 lade gruppen fram önskemål om ett hus till kommunen vilket fick positivt bemötande, även om frågan om lokal tog tid att lösa. De mål aktionsgruppen presenterade var:

- Att aktivera och engagera de ungdomar som idag inte har någon vettig fritidssysselsättning.
- Att främja kulturell verksamhet av och för ungdomar, t.ex. genom att göra det möjligt att öva och spela musik och teater.
- Att skapa alternativ till de passiviserande och kommersiella nöjen som finns idag.
- Att motverka drokkulturen.
- Att ge ungdomar möjlighet att träffas och samarbeta.
- Att hjälpa och stödja ungdomar med olika problem

Aktionsgruppens förslag stöddes politiskt av Socialdemokraterna, Vänsterpartiet, Centern och Miljöpartiet. Även Ungdomsmottagningen, Ungdomssektionen i Gottsunda, Ungdomsgruppen vid

² <http://www.marstrom.com/upsala/svart.html>

³ Besiktningssprotokoll, Upplandsmuseet, 2012-01-13

⁴ *Utvärdering av Ungdomens Hus 2011*, Erik Hannerz, Elias Mellander och Magnus Ring på uppdrag av barn- och ungdomsnämnden

polisen, Café Genomfarten, Fadderverksamheten för arbetslösa ungdomar och Ungdomsarbetsförmedlarna var positiva.

Ursprungligen ville aktionsgruppen ha gamla stadsbiblioteket som lokal, men den ansågs av kommunledningen vara för stor. Istället erbjöds de det gamla arbetarinstitutets hus Fyrishall i kvarteret Lindormen på Svartbäcksgatan 32 (de nuvarande lokalerna). Detta motsatte sig först aktionsgruppen då det inte fanns någon lämplig konsertlokal i byggnaden. Husets läge ansågs dock bra, centralt, och ungdomarna skulle kunna flytta in mer eller mindre omgående.

När man väl valde att acceptera fastigheten på Svartbäcksgatan 32 hade mycket energi redan använts till att diskutera och kampanja för huset och det var svårt att få igång verksamheten. Till en början var en begränsad renovering och ett fåtal konserter de enda aktiviteterna. Styrelsen fick interna samarbetsproblem vilket försvårade arbetet. En kort tid efter öppningen började besökarna svika. Det fanns även mindre drogproblem, tillsammans med att vissa förtroendevalda inte skötte sina uppgifter. Efter årsskiftet gjorde man en uppräckning och började arbeta igen. Inaktiviteten under hösten tycktes dock resultera i ett medlemsbortfall. Men samtidigt så börjar verksamheten komma igång, huset renoverades och det producerades en interntidning.

I slutet av maj 1985 drevs beslutet att starta ett Ungdomens hus i de nuvarande lokalerna igenom hos aktionsgruppen, där 27 röstade för kommunens erbjudande och 10 emot. Problemet med konsertlokal kvarstod och kommunen åtgärdade det inte som utlovat, så aktionsgruppen övervägde att tacka nej till huset, men framhöll att det bästa alternativet vore att bygga om bottenvåningen till konsertlokal. I augusti 1985 fick man anslag till lokalhyra för resten av året (100 000) och ett förskott till verksamheten (10 000). Aktionsgruppen framhöll att man ville få det egna huset ombyggt med konsertlokal, vilket man slutligen fick. Huset invigdes den 6:e september 1985 med 300–400 besökare. Under det första året höll man filmvisning och konserter en gång i veckan och man höll öppet varje veckodag. Teater, breakdance, fotolabb, systuga samt replokaler ingick även det i verksamheten.

Föreningen fick så småningom ett startbidrag på 410 000 kronor för renovering, hyra och lön till dagledaren Mats Bergkvist. Efter att utgifterna var betalda återstod ca 200 000 som fördelades mellan arbetsgrupperna, främst café- och konsertverksamheten, medan andra grupper försörjde sig genom studiecirkel. Medlemmarna betalade i sin tur endast en symbolisk summa på 10 kronor för medlemskap.

Dagledaren hade som ansvar att planera och delegera arbetsuppgifter i huset tillsammans med arbetsutskottet. Denne skulle även planera evenemang, delta i utåtriktad verksamhet, sköta administrativa uppgifter och ta hand om handkassan. Detta var den enda fasta tjänsten i huset och tillsattes av medlemsmöte i augusti 1986. De första åren fungerade verksamheten knackigt, men efter 1988 fick verksamheten bättre form och fart.

Verksamheten föreningen Ungdomens Hus idag

Verksamhet

För föreningen Ungdomens hus är medlemsmötena en gång i månaden en viktig och demokratisk styrning. Styrelsen måste alltid ta medlemmarnas önskemål i beaktning. Medlemmarna är rådgivande för styrelsen på medlemsmöten. Den dagliga verksamheten leds av en dagledare och ett cafébiträde. Föreningens styrelse är arbetsgivare för dagledaren och cafébiträdet och ordförande har personalansvaret.

En viktig mötesplats är cafét dit man oavsett om man är medlem eller inte, kan köpa fika till självkostnadspris. I cafét ordnas även medlemsmötena. Cafét kan hållas öppet av ideella krafter men alla som arbetar där (som anställd eller ideellt) måste ha genomgått en caféutbildning som föreningen själva håller. Cafébitrådets ansvar är att sköta inköp till cafét, tillreda och sköta försäljning, sköta cafélokalen samt att lyssna på styrelsens önskemål. Cafébitrådet städar även bottenvåningen och håller i caféutbildningen som är på tre dagar. Cafébitrådet arbetar kl. 12.00–19.00.

Dagledarens ansvar är att sköta föreningens ekonomi och administration och underlätta styrelsens arbete. Dagledaren sköter bland annat kontakter med hyresvärd, kommun, företag och andra organisationer via mejl, telefon och möten och gör månatlig brandsskyddstilsyn. I det ekonomiska ansvaret ingår att betala och skicka ut fakturor, ansvara för bokföring och löneutbetalningar. En gång i månaden träffar dagledaren föreningens revisionsbyrå som går igenom föregående månads bokföring. Revisionsbyrån ansvarar även för att hålla koll på löner och arbetsgivaravgifter, men det är dagledaren som betalar ut lön och redovisar och betalar in arbetsgivaravgifter till skatteverket. Som dagledare deltar man i föreningens medlemsmöten och är med och planerar och driver verksamhet, hjälper medlemmar som vill arrangera saker, tar hand om det administrativa kring replokalerna samt ansvarar för att ta emot praoelever. Dagledaren har arbetstid kl. 11.00–18.00 måndag till fredag.

Under 2017 höll föreningen 40 öppna evenemang varav 12 föreläsningar/workshops och 8 konserter. Spelningarna har ökat de senaste åren och under våren 2018 har det varit minst en spelning/månad. Föreningen hade 324 medlemmar 2017 (367 medlemmar 2016). Målsättningen är 500 medlemmar. I huset finns det sju replokaler varav tre replokaler hyrs ut till studieförbundet Bilda/Playsister. Totalt har 7 band repat i de replokaler föreningen disponerar på egen hand under 2017 (11 band 2016). Det har skett en naturlig generationsväxling där band med medlemmar över 25 år nu har lämnat huset. 2017 har det hållits 15 styrelsemöten, 2 årsmöten och 3 personalmöten.

Cafét har under 2018 haft öppet kl. 14.00 - 19.00. Antalet besökare i cafét var under perioden maj – januari 2017/2018 knappt 4000, varav ca 52 % varit kvinnor och 48 % varit män.

Cafélokalen upplåts även till andra. Om det är ett stängt evenemang betalar man för att använda lokalen, men är det öppet för alla och i samarbete med föreningen ungdomens hus, så är det gratis. Men oavsett arrangemang så ska det vända sig till samma målgrupp som den för ungdomens hus och vara i enlighet med husets värdegrund. Bilda har nyttjat cafét inom samarbetsprojektet för bokcirklar och skrivarkurser. Bilda har även haft teaterworkshop med ensamkommande ungdomar i cafét.

Det är fritt för vem som helst att bli medlem i föreningen Ungdomens Hus. Medlemskap kostar 50 kr per år, och halva priset efter den första oktober. Medlemskap berättigar till användande av husets olika verksamhetsrum, möjligheten att engagera sig i någon av verksamhetsgrupperna, arrangera ett evenemang eller hyra en replokal. Medlemskap berättigar även till rösträtt på medlemmarnas samt verksamhetsgruppernas möten.

Viktigt för verksamheten är de olika verksamhetsrummen i huset. För att få tillgång till dem måste man som sagt vara medlem i föreningen. För att kunna hålla kontakten med de olika grupperna finns det en gruppansvarig för varje verksamhetsgrupp och varje grupp har som regel 5000 kr att disponera under ett år. Verksamhetsgrupperna är ansvariga över sina egna möten. 2017 fanns följande grupper:

- Friskvårdsgruppen
- Konsertgruppen
- Verkstadsgruppen
- Spelgruppen
- Konstgruppen

Föreningen Ungdomens Hus är medlemmar i kontaktnätet, riksorganisation för ideella kulturföreningar, och får ett bidrag från dem baserat på antal medlemmar. De allra flesta av kontaktnätets medlemsföreningar är kulturföreningar och merparten håller på med arrangerande verksamhet. Kontaktnätet stöttar sina medlemmar på många olika sätt. Man kan exempelvis få tips och råd kring hur man kan bli bättre på att arrangera.⁵

Föreningens ekonomi

2017 har föreningen gjort ett överskott på 80 818 kr. Summa tillgångar är 124 878 kr per 2017-12-31. Ekonomin är i balans.

Intäkter 2017: 1 007 838 kr

Där ingår, kr

Café: 60 582

Medlemskort: 14 025

Uthyrning av lokaler: 173 679

Statliga bidrag: 25 600

Kommunala bidrag; 719 000

Föreningen hyr ut tre replokaler åt Bilda och Playsister och får på så sätt en intäkt. Sedan ett år tillbaka hyr man dessutom ut ett rum åt föreningen Freethem.

Kostnader 2017: 926 348 kr

Där ingår, kr

Material och varor: 102 379

Kontorsmaterial: 11 060

Försäkringar: 10 764

Löner inkl sociala avgifter: 637 000

Redovisningstjänster: 66 795

Diskussion om roller och ansvar

Det vilar ett stort ansvar på föreningen Ungdomens hus för att drifva huset. De har exempelvis ansvar för brandskyddsarbetet och för att genomföra SBA. Man är även arbetsgivare med allt vad det innebär. Styrelsens ledamöter är sällan över 19 år, de flesta går i gymnasiet och alla i styrelsen är inte myndiga. I diskussioner med dagledaren om vad föreningen skulle behöva stöd med säger hen att hjälp med arbetsgivaransvaret skulle vara bra. Nu har dagledaren fått tagit stort eget ansvar för sin arbetsmiljö och för att läsa in sig på kollektivavtal och dagledaren har som regel varit den som har haft kunskapen, samtidigt som det är styrelsen som är arbetsgivaren. Ansvaret för ekonomin har dagens styrelse tillsammans med dagledaren tagit ett bra grepp om, man använder sedan ett par år tillbaka ett digitalt bokföringsprogram och har regelbundna möten med revisorsbyrån. Men det har inte alltid varit så och skulle kunna vara en fråga föreningen skulle behöva mer hjälp med framöver.

⁵ <http://www.kontaktatet.se/>

Kommunens stöd

Föreningen hade tidigare verksamhetsstöd i form av ett avtal med uppdrag, där föreningen hade åtaganden. I och med att den gamla beställar- och utförarmodellen försvann när kommunen organiserades om inför 2015 såg kulturförvaltningen över de olika styrformerna och stödsystemen. Till 2017 införde nämnden en ny modell där föreningen istället blev hänvisade att söka verksamhetsstöd för barns och ungas fria tid. En ansökningsblankett togs fram för ändamålet liksom en redovisningsblankett. På nämnden i december 2016 blev föreningen beviljade ett treårigt verksamhetsstöd 2017 – 2019. Stödet ska redovisas årligen.

2018 är föreningen beviljade ett verksamhetsstöd för barns och ungas fria tid om 733 380 kr. Kulturnämnden står även för hyran om 983 000 kr.

I utredningen som genomfördes under våren lyfte utredarna att finansieringen av kultur- och fritidsverksamheterna såg olika ut och att vi borde göra en översyn av stödmodellen, eller kunna motivera skillnaderna.

Projekt med Bilda

Sedan hösten 2017 bidrar kulturnämnden till ett projekt på Ungdomens hus i samarbete mellan studieförbundet Bilda och Ungdomens Hus, med Bilda som ansvarig utförare. Projektet har beviljats stöd halvårsvis och hösten 2018 har Bilda 190 tkr i stöd för projektets genomförande. Syftet med projektet är att öka och utveckla utbudet av aktiviteter och verksamhet på Ungdomens hus för att möta nya målgrupper och engagera fler unga. Projektet med Bilda liknar projektet Magma som var på Ungdomens Hus 2011, om än med mindre resurser.

Målsättningen är att erbjuda olika verksamheter i samråd med föreningen Ungdomens hus. Tänka verksamhetsområden är inom konst, film, foto, musik och workshops om civilkurage. Aktiviteterna kommer att ske i samverkan med etablerade samarbetsparter inom området ungdom och kultur. Omfattning och upplägg styrs i samråd med föreningen Ungdomens hus som också kommer att ha ett tydligt medinflytande över verksamhet och planering. Medlemmar i Föreningen Ungdomens Hus har varit med i den referensgrupp som bildades i början av projektet för att planera verksamheten och bolla idéer.

Bilda vill också arbeta medvetet med ledarutveckling samt att stötta föreningen Ungdomens hus genom utbildningar i föreningskunskap, ledarfrågor och organisationsstruktur.

Inom projektet har man jobbat aktivt för att nå ut till ungdomar oavsett könsidentitet och bakgrund. I marknadsföringen har man fokuserat på aktiviteter och undvikit bilder och formuleringar riktade mot en viss grupp. Undantaget är popskolan då man samarbetat med föreningen Playsister och haft som krav att minst 50 % av deltagarna är tjejer. Bildas projektledare har varit ute på gymnasieskolor med bokbord och marknadsfört huset och projektet. Just marknadsföring är något föreningen Ungdomens Hus ofta tar upp att de har svårt att hinna med. En tanke för hösten är att utbilda medlemmar som ambassadörer för föreningen som ideellt kan ansvara för att synliggöra verksamheten på skolorna.

Bilda och Ungdomens hus har konstaterat att det är svårt att få ungdomar att boka upp sig på kurser även om de bara är på fem gånger, och projektet kommer under hösten 2018 erbjuda fler öppna workshops. Föreningen är mycket nöjd med samarbetet med Bilda och diskussioner pågår om att en del av projektet skulle kunna skjutas över till mer stöd kring lokaler och administration. Planer finns även att hålla kvällsöppet på fredagar under hösten. Tanken är att projektledaren ska kunna finnas på huset i större grad för att kunna stötta upp.

Fastigheten Dragarbrunn 3:1 idag

Fastigheten består av källarplan, två våningsplan och ett vindsplan. I källarplanet har föreningen senaste åren haft cykelverkstad. Källaren är dock inte godkänd att ha verksamhet i ur brandsynpunkt då den saknar utrymningsvägar och från och med juni 2018 förvarar föreningen bara material där.

På bottenvåningen finns entrén till huset med stor trapphall, caféet med konsertlokal, ett rum innanför konsertlokalen som tidigare var loge, men som senare år har använts som pingisrum, kontor med mera, samt husets kök. Det finns även en handikapptoilet, men som också är husets städskrubb och toaletten är därmed inte tillgänglig som den borde vara.

På plan två finns det ett par små toaletter, fotolabb, verkstad, ateljé, rörelserum/skaterum, spelrum och kontorsutrymmen. Även på plan två är det problem med utrymningsvägar och fotolabbet och ateljén kan inte heller användas sedan den senaste brandtillsynen genomfördes.

På vindsplanet ligger det sju replokaler. Här finns även toalett med dusch, men duschen plomberades av fastighetsägaren i juni 2017 då yttskikten är trasiga och idag är hela toaletten stängd.

Renoveringsbehov

Hela fastigheten är mycket sliten både vad det gäller yttskikt samt installationer av el, ventilation, brandskydd, vatten, avlopp samt yttre förutsättningar så som fasad, fönster, grundsättning och dränering. Lokalerna är inte heller tillgänglighetsanpassade.

Från utvärderingen 2011 kan man läsa: ”Att Huset är ”äckligt” eller ”sunkigt” är återkommande åsikter, hos anställda, engagerade och besökare. Man önskar att det skulle vara fräschare generellt och tycker en uppfräschning behövs för att det skall vara trevligare att vistas i lokalerna och på sikt kunna rekrytera nya medlemmar enklare.”

I entrén hänger det stora flakor av färg från väggarna, och förutom cafélokalen, är yttskikten på väggar och golv mycket slitna i hela huset. Miljöförvaltningen slog ned på yttskikten i köket under en inspektion under våren 2018. Dessa problem har dock åtgärdats av fastighetsägaren.

Fastighetsägaren meddelade kulturförvaltningen i juni 2017 att fastigheten måste totalrenoveras i närtid vilket innebär:

- Renovera alla yttskikt
- Renovera alla våtutrymmen samt skapa nya (nya besökstoiletter behövs)
- översyn av el, avlopp och vatten
- renovering/byta av fönster
- renovering av fasad
- renovering och dränering av grunden
- förbättrat brandskydd
- Tillgänglighetsanpassning av lokalerna.

Enligt fastighetsägaren är värdet av fastigheten ca 20 miljoner kronor och en eventuell totalrenovering uppskattas till 20 – 30 miljoner kronor och kommer att innebära en betydande hyresökning. En renovering beräknas pågå ett år och under tiden måste all verksamhet i huset evakueras.

Fastighetens kulturvärden⁶

Fastigheten har betydande kulturvärden ur både estetiska, kulturhistoriska, och sociala aspekter. Den tillhör en generation byggnader i Uppsala som i hög grad revs i mitten av 1900-talet. Därför finns ett estetiskt värde i exteriörens påverkan på stadsbilden och ett särskilt kulturhistoriskt värde i kraft av ålder.⁷

Fastigheten har vidare ett högt kulturhistoriskt värde i egenskap av uttryck för socialhistoria - berättelsen om arbetarrörelsen i Uppsala under tidigt 1900-tal och den följande folkbildningsrörelsen. De egenskaper i byggnaden som särskilt avspeglar berättelsen och utgör värdet är rumsindelningen och bevarade tidstypiska ytskikt och fast inredning.

Värdet upprätthålls genom bruk av byggnaden som Ungdomens hus – en demokratisk samlingsplats för kulturupplevelser. Kontinuiteten i bruk av byggnaden som samlingsplats är ett socialt, immateriellt värde som kan sägas tillföra den nuvarande verksamheten en unik kvalitet av tradition: ”vår plats i staden”, samtidigt som verksamheten till sin natur blir ny för varje ny generation som tar den i anspråk.

Utredningar av verksamheten

Utvärdering av verksamheten föreningen Ungdomens Hus 2011

Utvärderingen lägger stort fokus vid att verksamheten och representationen i styrelsen inte är jämställd. 2011 var endast en styrelsemedlem kvinna. Idag ser dock situationen helt annorlunda ut då fyra av sju ledamöter i styrelsen är kvinnor.

Utvärderingen påpekar att arbetsbördan för styrelsen är stor vilket kan vara avskräckande. Styrelsen måste lägga engagemang i många praktiska frågor kring driften av själva huset, och tiden för att engagera sig i verksamhet är liten.

Under 2010 och 2011 var projektet Magma stationerat på Ungdomens hus. Magma var ett projekt finansierat genom allmänna arvsfonden och vände sig till unga 13–30 år som hade en idé de ville förverkliga. Magma hade tre ledare, varav en var projektledare, som alla var anställda av styrelsen Ungdomens Hus. Projektets mål var att verka som ”en spindel i nätet” och locka in mer ungdomar till Huset, gärna sådana som traditionellt inte är besökare. Att jämna ut könsfördelningen stod högt på dagordningen. Detta gjorde man bland annat genom att vara ”ute på fältet” och knyta kontakter med ungdomar i andra delar av staden och starta samarbeten med andra organisationer.

Även om det ibland var otydligheter mellan projektet och föreningens verksamhet anser utredningen att projektet var bra stöd för verksamheten i huset och att det är en rätt väg att bredda verksamheten genom projekt av denna typ. De anställda inom Magma hjälpte till med andra frågor som inte var

⁶ Riksantikvarieämbetet: *Plattform kulturhistorisk värdering och urval*, 2015

⁷ Boverket, PBL Kunskapsbanken. <https://www.boverket.se/sv/PBL-kunskapsbanken/Allmant-om-PBL/teman/kulturvarden/kulturvarden-i-plan--och-bygglagen/krav-pa-byggnadsverk-och-tomter/forvanskningforbudet/>

direkt kopplade till projektet och bidrog med sin erfarenhet. Utvärderingen föreslår att man från kommunens sida bör träda in då Allmänna Arvsfonden avslutar sin finansiering av Magma så att projektet får en fortsättning till exempel med en anställd som kan jobba med frågor som rör verksamhetsutveckling och aktiviteter.

Utvärderingen från 2011 tar upp problematiken med det stora ansvar som vilar på styrelsen med arbetsgivaransvar och ansvar för ekonomin. "Ekonomiska problem omnämns som den största orsaken till stress och problem i Huset. De aktiva uttrycker det som att väga varje krona och prioritera mellan olika verksamheter tar mycket fokus från att driva saker framåt, upplevs det. Det blir för mycket "jobb" att sitta i styrelsen och inte tillräckligt roligt. Samtidigt är de eniga om att det är genom att hantera dessa frågor som de riktigt tunga lärdomarna görs. De uttrycker även vikten av att alla i Huset måste få lägga nivån på sitt eget engagemang, men styrelsen får ofta ta alla tunga frågor och slits därför ut och tappar gnistan, vilket gör att de slutar (inte sällan i grupp) och nya styrelsemedlemmar måste rekryteras. Detta innebär även att många av de erfarenheter som anskaffats i en styrelse går förlorade och läxorna måste läras om."

Långsiktigt är det utvärderingens slutsats att föreningen tjänar på att stärka engagemanget bland de medlemmar som finns samtidigt som detta kombineras med verksamhet som syftar till att inkludera grupper som idag inte finns representerade, exempelvis genom projekt som Magma.

Utredning av kultur- och fritidsverksamhet för unga i Uppsala 2018

Kulturnämnden gav i oktober 2017 kulturförvaltningen i uppdrag att utreda ungdomskulturverksamheten i centrala Uppsala. Utredningens direktiv var:

- Omvärldsbevakning. Hur ser ungdomskulturverksamhet och lokaler för ungdomskulturverksamhet ut i andra kommuner? Goda exempel.
- Vilken typ av ungdomskulturverksamhet finns i Uppsala stad idag.
- Hur används lokalerna idag? Hur skulle de kunna användas eller inte användas i framtiden?
- Vad vill unga ha för verksamhet?
- Är det någon typ av verksamhet/lokal som saknas idag?
- Förslag på hur ungdomskulturverksamhet skulle kunna formas i framtiden.

Utredarna konstaterar att de sociala värdena är betydelsefulla i alla de fyra undersökta verksamheterna Café Genomfarten, Grand, Leoparden och Ungdomens Hus. När ungdomarna själva fick värdera vad som var viktigast svarar de att allra viktigast är att miljön är mysig och trevlig. Trygghet, bra öppettider samt billigt och gott fika är andra faktorer som värdesätts. Möjligheter att utöva kultur (både möjlighet att testa nya kulturformer och att utvecklas inom någon kulturform) uppges vara mindre viktigt, även om knappt hälften ser detta som mycket viktigt. Likaså svarar ungdomarna att de föredrar flera små ställen med olika typer av verksamhet och aktiviteter framför ett stort ungdomskulturhus med många kulturformer under ett och samma tak. Noterbart är dock att unga som idag deltar i Kulturskolan eller inte deltar i någon av de undersökta kultur- och fritidsverksamheterna tilltalas i högre utsträckning än andra ungdomar av ett stort ungdomskulturhus.

Enligt utredningen är de fyra verksamheterna i stort nöjda med sina lokaler. Fastigheten där Ungdomens Hus ligger i noterar man är stor och har många rum vilket är bra för verksamheten. Fastigheten är dock mycket sliten och inte tillgänglig.

Andra föreningar svarar att de värdesätter olika typer av verksamheter och lokaler för ungdomar, men en majoritet är ändå intresserade av att samverka om kommunen i framtiden skulle satsa på ett stort centralt ungdomskulturhus. Flera föreningar svarar att det är brist på dans- och teaterlokaler i Uppsala.

I utredningen framkommer att lokalerna inte nyttjas optimalt för kulturutövande idag, vilket bland annat märks i ett begränsat samutnyttjande. Verksamheterna anpassar sina aktiviteter efter de egna lokalerna och använder inte närliggande verksamheters resurser i någon större utsträckning. Utredarna konstaterar att kommunen behöver säkerställa att den samlade verksamheten för unga kultur och fritid både fyller en social funktion och främjar kulturutövande. De menar att kommunen medvetet bör arbeta med dessa två perspektiv och se till att det finns kulturpedagogisk kompetens och lokaler för kulturutövande samtidigt som de sociala funktionerna upprätthålls. För att verksamheten ska fylla en social funktion behövs personal med (formell eller informell) kompetens inom relationsbyggande och beteendevetenskap. Det är också viktigt att arbeta för att alla ungdomar, oavsett bakgrund, deltar. De menar att bredda målgruppen handlar både om kommunikation och om hur själva verksamheten är utformad. Utredarna föreslår att personalen i framtida ungdomskulturverksamhet får uppdraget att arbeta uppsökande. Detta skulle kunna ske genom att man arbetar både i en central ungdomskulturverksamhet men också exempelvis i ett kulturcentrum eller i en fritidsgård i en stadsdel.

Skulle kommunen satsa på ett större ungdomskulturhus är det viktigt att få med sig en välkomnande och inkluderande miljö så huset och verksamheten har en tydlig verksamhetsidé: ”Vår slutsats av detta är att varje verksamhet behöver bäras av en idé och ett engagemang som präglar varje del av verksamheten. Om kommunen exempelvis väljer att satsa på ett större kulturhus räcker det inte att säkra resurser och ändamålsenliga lokaler. Det blir bland annat avgörande att hitta medarbetare som driver och samlar verksamheten kring en idé som alla är villiga att bidra till.”

Omvärldsbevakningen påvisar också vikten av delaktighet från alla målgrupper när en ny verksamhet utformas. Unga måste få inflytande och kunna påverka innehållet i verksamhet och lokaler konstaterar utredarna.

Utredarna lyfter att kulturnämnden behöver se över hur nämnden ger stöd och bidrag och subventionerar lokaler idag, eftersom det inte är enhetligt. Det behövs en större likvärdighet och transparens i systemet enligt utredarna. Att en ensam förening har nyttjanderättsavtal på en stor fastighet i centrala Uppsala kan därmed vara problematiskt.

Den lokal som har störst potential att utvecklas anser utredarna var Grand. De menar att lokalen inte är optimal för den verksamhet som bedrivs där idag.

Utredarna ger slutligen olika alternativ till lösningar för fritids- och kulturverksamhet i centrala Uppsala, där man kan välja centraliserad lösning, decentraliserad lösning eller en kombination av de två. En kombination av dessa är sannolikt en framkomlig väg menar utredarna.

	Centraliserad lösning	Decentraliserad lösning
+	<ul style="list-style-type: none"> • Effektivt utnyttjande av lokaler och andra resurser. • Underlättar möten mellan människor och samverkan mellan verksamheter • Underlättar kännedom om verksamheten och de lokaler som finns i kommunen • Kan lyfta Uppsala som stad 	<ul style="list-style-type: none"> • Främjar en mångfald av verksamheter med olika inriktning och karaktär, som potentiellt lockar olika "typer" av ungdomar. • Mindre risk att ungdomar med olika intressen konkurrerar om en och samma verksamhet • En majoritet av ungdomar och föreningar föredrar denna lösning
-	<ul style="list-style-type: none"> • Minskad mångfald bland verksamheterna, och potentiellt bland besökarna. Risk att verksamheten domineras av en viss målgrupp. • Risk för minskat engagemang i verksamheter som till stor del bygger på en unik karaktär. 	<ul style="list-style-type: none"> • När ungdomarna hittar sitt speciella tillhåll och nisch främjas inte möten mellan olika grupper eller ungdomars övergång mellan verksamheter. • Sämre förutsättningar för att nyttja lokalerna optimalt.

De viktiga aspekterna att ta med för alla alternativ är:

- En social funktion och ett stärkt kulturutövande
- En verksamhet som når ut till alla ungdomar
- En attraktiv verksamhet med tydlig idé och delaktighet
- Ändamålsenliga och effektivt utnyttjade lokaler
- Transparent och rättvis finansiering och styrning
- Ta ett helhetsgrepp kring verksamheten

Föreningen Ungdomens Hus önskemål

Föreningen har hela tiden sagt att man vill vara kvar i fastigheten på Svartbäcksgatan 32. Eftersom kommunen inte har kunnat ge några sådana löften innan frågan är utredd har föreningen uppmanats att förutsättningslöst tänka över vilken verksamhet de vill ha framöver och hur behovet av lokaler då ser ut.

Lista med behov som är viktiga för föreningen oavsett framtida lokaler (juni 2018)

Hängvänligt café med kök
Mysigt med soffor och fåtöljer
Rejäl scen med loge
Replokaler med ljudutrustning
Cykelverkstad

Kontor
Ateljé och fotolabb
Träningsrum med dansgolv och dusch
Spelrum
Flexibla lokaler för ospecificerad verksamhet, allrum, mötesrum
Tillgänglighetsanpassning
Mysigare entré och skylt, enklare att ta sig in
Funktionella lokaler

Diskussion

Förvaltningen har velat undersöka frågan om det finns behov av en större ungdomssatsning i centrala Uppsala för målgruppen 16 - 25 år innan beslut fattas om renovering av fastigheten Dragarbrunn 3:1. Nämnden gav förvaltningen i uppdrag att göra en utredning. Utredarnas svar var inte enhälligt för något enskilt alternativ och de lyfter att det finns många fördelar med flera separata verksamheter som idag. En fördel med ett större samlat hus kan dock vara att de blir ett mer allmänt hus som känns välkomnande för alla, och att man inte känner att man måste tillhöra en specifik grupp för att delta. En större satsning skulle säkerligen möjliggöra mer professionella förutsättningar för att bedriva kultur- och fritidsändamål i form av ändamålsenliga och moderna lokaler och tillgång till pedagoger. Det är dock för tidigt att säga något om eventuella framtida satsningar och det kan hända att en nyrenoverad fastighet på Svartbäcksgatan 32 inte motsätter framtida satsning, utan att de då kan komplettera varandra. Beslutet om eventuell renovering av Svartbäcksgatan 32 måste fattas nu.

Föreningen måste evakueras, se mer under evakuering nedan. Alternativet om inte kulturnämnden behåller fastigheten Dragarbrunn 3:1 hade varit att flytta föreningen till tillfälliga lokaler för längre tid, inför en framtida större satsning, det finns dock en risk att föreningen och engagemanget slocknar under tiden. Om fastigheten på Svartbäcksgatan behålls och renoveras behöver föreningen vara evakuerade under renoveringstiden. Det finns mycket som talar för att renovera fastigheten och låta den fortsätta bära sitt arv av ett föreningshus. Samtidigt har kulturnämnden en del närliggande frågor att fortsätta titta på och en diskussion kring dessa följer nedan.

Verksamhet för unga vuxna

Förvaltningen har i uppdrag att arbeta för fler aktiviteter för målgruppen unga vuxna. Med unga vuxna menar förvaltningen unga 19–25 år. De är inte längre välkomna till kommunens fritidsgårdar det är en grupp som har fått det relativt svårt att ta sig in på arbetsmarknaden, och med ökad psykisk ohälsa. Cirka 7 % av gruppen unga vuxna står dessutom utanför både arbete och studier (UVAS).

Idag har vi ingen fast kultur- och fritidsverksamhet för unga vuxna i stadsdelarna, däremot finns exempelvis projektet nattfotbollen på lördagskvällar för målgrupp upp till 25 år i Stenhagen, Sävja, Gottsunda och Gränby. I centrala Uppsala finansierar kulturnämnden både KFUM Leoparden och Ungdomens Hus som har målgrupp upp till 25 år, även om del flesta besökarna är i gymnasieåldern.

Hur verksamhet för unga vuxna ska organiseras är under utredning. Målsättningen är att skapa aktiviteter, eller en verksamhet byggd på aktivitet istället för häng, för att skapa engagemang hos målgruppen, ge dem självförtroende och stärka de ungas möjlighet till etablering i samhället. Viktiga samarbetspartners är socialförvaltningen och arbetsmarknadsförvaltningen.

Arbetsmarknadsförvaltningen har dessutom uppdraget att arbeta uppsökande mot målgruppen UVAS i samverkan med föreningslivet.

Behov av lokaler för kultur och fritid i centrala Uppsala

Det finns ett stort behov av bra kulturlokaler i Uppsala. I dag vittnar många om att det saknas dans-och teaterlokaler, både för repetition och för uppträdanden. Uppsala kulturskola vill samlokalisera sin verksamhet med musik, dans och teater. Dans och teater har idag sina verksamhetslokaler och förråd i ett annex till gymnastiksalen på gamla Bolandgymnasiet, långt ifrån den övriga verksamheten i centrala Uppsala som är lokaliserad på Kungsgatan/Skolgatan. Bra och tillgängliga scenlokaler, som inte är alltför dyra att hyra, är en bristvara i Uppsala. Även ungdomsverksamhet och föreningen Ungdomens Hus skulle kunna dra nytta av en fräsch uppdaterad scenlokal med bra ljud och ljus samt tekniker som kan hjälpa till. Frågan om behovet av kultur- och fritidslokaler i centrala Uppsala kommer säkerligen att belysas i nämndens lokalförsörjningsplan.

Utredarnas perspektiv

En social funktion och ett stärkt kulturutövande

Alla fyra verksamheter fyller idag en stark social funktion, en trygg mötesplats där man kan umgås och delta i olika aktiviteter. Tryggheten på ungdomens hus kan dock behöva stärkas upp med stöd i arbetsmiljöarbetet, säkra lokaler och rutiner för hot och våld.

Ett stärkt kulturövande är delvis beroende av pedagoger och lämpliga lokaler. Fastigheten på Svartbäcksgatan 32 har gott om lokaler, och som vid en renovering kan bli mer ändamålsenliga och tillgängliga för fler besökare.

En verksamhet som når ut till alla ungdomar

Det kan finnas en konflikt i att försöka nå alla ungdomar och samtidigt att ha en verksamhet som inte blir för slätstruken och ointressant. Med fler verksamheter kan man låta dem nischas och utveckla en egen identitet. Det viktiga är att kommunen totalt har en bredd av verksamheter och att vi på så sätt försöker nå så många unga som möjligt. Det bör utvecklas ett närmare samarbete mellan verksamheter i centrum och kulturcentrum och fritidsgårdar i stadsdelarna.

En attraktiv verksamhet med tydlig idé och delaktighet

Det är en utmaning att få en verksamhet driven av en ungdomsförening att nå en så bred publik som möjligt. Det kan vara ett stort steg att besöka verksamheten om man inte känner någon som arbetar där eller sitter i styrelsen. Ett fortsatt samarbete med Bilda där de kan hjälpa till att marknadsföra verksamheten ökar troligtvis möjligheten att nå en bredare målgrupp.

Delaktighet är ungdomens hus hela kärna, men det kan också vara verksamhetens akilleshäla enligt ovan. Huset bör kunna locka alla typer av besökare från de som besöker verksamheten spontant någon gång ibland, till att besöka den varje vecka, till att vara delaktig i en verksamhetsgrupp eller styrelsen.

Ändamålsenliga och effektivt utnyttjade lokaler

Att samlokalisera vissa verksamheter kan vara smart ut effektivitetssynpunkt lyfter utredarna. En renovering av fastigheten Dragarbrunn 3:1 och ett utökat samarbete med Bilda eller andra föreningar borde göra att lokalerna i befintlig fastighet används och kan användas på ett effektivare sätt.

Samverkan med övriga aktörer i staden bör också utvecklas. Scenen på ungdomens hus är lagom stor för unga band, och under våren 2018 har till och med den gamla logelokalerna bakom scenen använts för mindre punkspelningar.

Transparent och rättvis finansiering och styrning

Förvaltningen anser att föreningen Ungdomens Hus finns för sin egen skull och inte som en beställning av kommunen och att det därmed är rimligt att de söker ett verksamhetsstöd. Att kommunen upplåter en lokal åt föreningen måste dock regleras särskilt. Och här har nämnden en möjlighet att reglera vilken typ av verksamhet som ska bedrivas i huset och hur upplåtelsen går till i ett nyttjanderättsavtal.

Relationen och stödet till andra aktörer med verksamhet för unga som exempelvis KFUM håller förvaltningen på att utreda, och där är frågan mer komplex, eftersom det exempelvis är att stort intresse för kommunen att det finns en fritidsgård i Gottsunda. Det är en verksamhet som mer har karaktär av uppdrag.

Ta ett helhetsgrepp kring verksamheten

De verksamheter som finns idag har växt upp under olika tidsperioder. Både KFUM:s verksamhet (Hornet/Vox publicum/Leoparden), Café Genomfarten och föreningen Ungdomens Hus har funnits i 30–50 år. De har vuxit upp organiskt och som enskilda initiativ, och det är därmed inte helt lätt att som kommun gå in och säga att det är ett uppdrag från kommunen. Men därmed inte sagt att förvaltningen inte bör arbeta vidare med frågan. Hur framtidens verksamheter kan tänkas se ut och relatera till varandra bör utredas.

Ungdomens Hus 2.0 och samarbete med Bilda eller andra

Om föreningen ska vara kvar i befintlig och renoverad fastighet föreslår förvaltningen att man bygger upp ett större stöd för föreningen, exempelvis i det samarbete som redan finns etablerat med Bilda. Det var också det utvärderingen föreslog 2011. Frågan om arbetsgivaransvaret behöver tittas vidare på, är det något man kan samverka med Bilda om. Något slags vaktmästartjänst, som del av tjänst, behöver kopplas till huset som kan säkerställa att SBA genomförs varje månad och som kan vara behjälplig med vissa praktiska göromål i huset.

En annan fråga som har varit uppe är att huset är stort samtidigt som det finns en brist på kultur- och fritidslokaler i centrala staden. En lösning är att inte upplåta hela huset med sina 1000 kvm åt föreningen ungdomens hus, utan att kulturförvaltningen hyr ut ett våningsplan, till närliggande verksamhet eller att kulturförvaltningen upplåter vissa lokaler åt andra föreningar. Skulle det vara möjligt att anlägga replokaler i källaren istället för där de ligger idag skulle exempelvis översta våningsplanet kunna tillgängliggöras för annan förhyrare eller verksamheter. Intentionen med husets användning bör dock vara för kultur- och fritidsändamål (för föreningar, kulturaktörer och studieförbund) och merparten av fastigheten bör upplåtas åt föreningen Ungdomens Hus.

Processen inför en eventuell renovering

Stadsbyggnadsförvaltningens fastighetsavdelning är den som hyr in fastigheten Dragarbrunn 3:1 från fastighetsägaren FFAB och som i sin tur hyr ut den åt kulturnämnden. På fastighetsavdelningen arbetar många kompetenser inom strategi, avtal, beställning och förvaltning. Det är stadsbyggnadsförvaltningens fastighetsavdelning som bevakar kulturnämndens intressen gentemot fastighetsägaren. Genom kulturnämndens lokalförslagsplan (beslut på kulturnämnden i november 2018) som är framtagen i samarbete mellan kulturförvaltningen och fastighetsavdelningen, och som därefter ska uppdateras regelbundet, kan nämnden lyfta behov av nya lokaler men även behov av

renovering av lokaler. Fastigheten Dragarbrunn 3:1 är medtagen som ett objekt som eventuellt ska totalrenoveras.

För att kunna fatta beslut om en totalrenovering, och den ökade hyra som den kommer att generera, måste dock frågan utredas vidare. Det behöver tas fram ett funktionsprogram för fastigheten som beskriver hur den ska användas och vilken typ av verksamhetslokaler som ska vara där. Med funktionsprogrammet som underlag kan sedan fastighetsavdelningen uppskatta en kostnad för renoveringen, och påbörja diskussioner med fastighetsägaren. Vid större ombyggnationer eller nybyggnationer tillsätter fastighetsavdelningen en projektbeställare som tillsammans med strateg hjälper kulturförvaltningen i samarbete med berörda aktörer med att ta fram underlag och så småningom att utföra och bevaka utförandet av beställningen till FFAB. När underlag och en kostnadsuppskattning av renoveringen finns framtagen kan kulturnämnden, om det blir aktuellt, fatta beslut om att lägga en beställning om renovering till Stadsbyggnadsförvaltningens fastighetsavdelning och därmed att godkänna att fortsätta hyra en totalrenoverad fastighet på Svartbäcksgatan 32.

Evakuering

Fastighetsägaren ansvarar för att tillsammans med kommunen evakuera föreningen under en eventuell renovering. Evakueringen ska vara kostnadsneutral för kulturnämnden. Det kan dock vara så att föreningen får ha verksamhet i mindre lokaler under evakueringstiden och att viss verksamhet får ligga på sparlåga. Föreningen behöver tillgång till centrala lokaler med cafémöjligheter samt med några verksamhetsrum. En diskussion om möjliga evakueringslokaler kan starta så fort kulturnämnden har fattat ett inriktningsbeslut om framtiden.

Sammanfattande diskussion

I utvärderingen från 2011 så konstaterar man att huset är en arena för direktdemokrati, en plats där man kan engagera sig och på kort tid se frukterna av sitt engagemang och där man skapar något tillsammans med andra. Det finns utrymme för att fatta egna beslut och delegera mindre uppdrag, men även att driva större frågor i grupp. Möjligheten att vara delaktig i en demokratisk process på mikronivå framhålls då som ett av husets främsta värden och värderingar. Samtliga anställda vittnade i utvärderingen att en renovering av fastigheten skulle definitivt göra huset och dess verksamhet mer attraktiv.

Som nämndes tidigare har fastigheten betydande kulturvärden ur både estetiska, kulturhistoriska, och sociala aspekter. På Svartbäcksgatan är de flesta lokalerna idag tillgängliga för allmänheten i någon form, som butikslokal, restaurang/café eller för ungdomsverksamhet. Det finns dock ett intresse från fastighetsägarna i området att omvandla en del av beståndet till lägenheter. Fastigheten Dragarbrunn 3:1 byggdes som ett föreningshus redan 1902 och kulturnämnden har här möjligheten att fortsätta bevara lokalen för det ändamålet.

Utredarna av kultur- och fritidsverksamhet för unga i Uppsala konstaterade att ungdomarna önskade sig en mysig lokal med själ i. Fastigheten svartbäcksgatan32 har en identitet och själ som går att vidareutveckla. Den är troligtvis inte lika praktisk att ha verksamhet i jämfört med mer moderna lokaler, med stort trapphus, och flera plan och delplan som det är svårt att ha uppsikt över, men det finns en själ, och gått om utrymme att ha verksamhet i. Vid en eventuell renovering bör gamla detaljer från den verksamhet som föreningen bedrivit i huset under mer än 30 år om möjligt bevaras och lyftas fram i ett renoverat hus.

Utvärderingen från 2011 föreslog att man från kommunens sida bör träda in då Allmänna Arvsfonden avslutade sin finansiering av projektet Magma så att det kunde få en fortsättning till exempel med en anställd som kan jobba med frågor som rör verksamhetsutveckling och aktiviteter. Detta skedde inte då men förvaltningen föreslår att det bör ske nu i och med fortsatt samarbete mellan Bilda och föreningen ungdomens hus med finansiering från kulturnämnden. I samarbetet bör verksamhetsutveckling och hur man når fler deltagare ligga, samt stöd till styrelse och dagledare. Ett större administrativt och praktiskt stöd kring föreningen Ungdomens Hus får dock inte ta bort för mycket av det ansvar dagledare och styrelse har idag och det lärande det innebär. Hur och vilket stöd föreningen behöver hjälp med bör utredas i nära dialog med styrelsen och dagledare.

Slutligen innebär en renoverad fastighet en hyresökning. För fortsatt samverkan med Bilda behövs 400 - 500 tkr/år i föreningsstöd (har rymts inom barns och ungas fria tid 2018). Vaktmästartjänst för hjälp med SBA och praktiska göromål på 10 % skulle innebära behov av en utökad budget om 45 tkr/år.

Eventuella hyresintäkter beror på vilken typ av verksamhet lokalerna skulle upplåtas för. Skulle ett våningsplan hyras ut skulle det, om en yta om 200 kvm och hyra på 2 000 tkr/kvm, generera en intäkt på 400 tkr/år. Skulle lokaler istället upplåtas åt andra föreningar kan det av naturliga skäl generera en mycket mindre intäkt om några intäkter alls, men det skulle bli ett tillskott av lokaler för kultur- och fritidsändamål i Uppsala.

Oavsett lösningar så kräver en renovering av fastigheten för kultur- och fritidsverksamhet för unga ett tillskott i budget. Skulle en renovering starta i januari 2020 kan verksamheten flytta tillbaka in i fastigheten igen i januari 2021. Kostnadsökningarna får därmed helårseffekt först år 2021. En närmare beskrivning av innehållet i lokalerna och kostnaderna för en renovering beräknas finnas för eventuellt beslut i juni 2019.

Referenser

Utvärdering av Ungdomens Hus 2011

Besiktningssprotokoll, Upplandsmuseet, 2012-01-13

Utredning av kultur- och fritidsverksamhet för unga i Uppsala våren 2018

Föreningen Ungdomens Hus namninsamling till stöd för att få vara kvar i fastigheten (KTN-2018-0443)